

NT het Nationale Toneel

De Graaf van Monte Cristo

Programma

De Graaf van Monte Cristo

naar Alexandre Dumas

Edmond Dantès,
de Graaf van Monte Cristo
Mercedes
Fernand Mondego, graaf de Moncerf
Eugène Danglars
Gérard de Villefort
Noirtier, Morrel, Pater Faria
Max Morrel
Ali Abu Daq
Héloïse de Villefort
Hermine Danglars, Bertuccio
Albert de Moncerf
Valentine de Villefort
Lucien Debray

Stefan de Walle
Camilla Siegertsz
Hajo Bruins
Vincent Linthorst
Pieter van der Sman
Kees Coolen
Marijn Klaver
Dennis Rudge
Maureen Teeuwen
Mirjam Stolwijk
Diede Zillinger Molenaar
Karien Noordhoff
Rufus Hegeman

Regie
Regieassistentie
Bewerking en Dramaturgie
Decor- en Lichtontwerp
Kostuumontwerp
Muziek

Johan Doesburg
Marjolein Polman
Sophie Kassies
Niek Kortekaas
Dorien de Jonge
Harry de Wit

Première 24.03.2007
in de Koninklijke Schouwburg

Agenten, feestgangers, piraten, kapitein, non, eunuch, prostituees, madame, Egyptenaar, herbergier, opiumroker, lakeien, telegrafist, ambtenaar en rechter worden als dubbelrol vertolkt.

Het is 1835. De graaf van Monte Cristo maakt zijn entree in de Parijse beau monde. Met zijn onmetelijk fortuin, zijn enorme eruditie en zijn geheimzinnige charisma maakt hij diepe indruk. Maar wie is hij? Niemand herkent in hem de vriendelijke Edmond Dantès, zeeman uit Marseille, die hij twintig jaar eerder was. De lange tijd die hij, onschuldig, in eenzame gevangenschap doorbracht, heeft zijn sporen nagelaten. In zijn nieuwe identiteit bezoekt Dantès zijn verraders van weleer. Met minutieuze precisie spant hij de strikken van zijn wraak. Nog even, en hij zal eindelijk zijn grote liefde alsnog in de armen sluiten.

Medewerkers De Graaf van Monte Cristo | Productieleiding Monique Koppers | **Hoofd Techniek** Lex Caboort | **Hoofd kap- grime- en kostuumateliers (plv.)** Elianne van Dorp | **Voorstellingsleiding** Lex Boere | **Techniek** Arjan Kruidhof, Gerrit Maronier, Hans Mooy, Lukas Tulkens | **Decoruitvoering** Hans Rompa, Ronald van Rijn, Arjen Schoneveld, Koos 's Gravendijk | **Schilderwerk** Roma BV | **Assistentie Kostuumontwerp** Jorine van Beek | **Kostuumuitvoering** Daan Wieman, Amanda van Marion, Ilonka Streefland, Shirley Panchoe, Seher Onur, Peter van der Meer, Lisa Hoogkamer | **Kleder** Gavin Janet | **Grime** Frederique Nuhaan | **Gevechtchoreograaf** Jeroen Lopes Cardozol | **Strijkers** The Backyard Stringensemble | **Dirty strings/electronica** Takashi Ono | **Sound design** Tomas Postema | **Dirty percussion/electronica** Simon Limbrick | **Percussie** Stiggelbout Slagwerk | **Voorstellingsfotograaf** Leo van Velzen | **Castingsadviezen** Kemna Casting, Job Gosschalk en Marc van Bree | **Met dank aan** Ben Bijnsdorp, Belle de Wit, Piet Heijster, Julian Willemsen, Wilco Rullens

Een neger in Parijs

Menig literatuurlijver zou er iets voor over hebben om tussen 1844 en 1849 aanwezig te zijn bij de bijeenkomsten van de Club des Hashischins. Eén keer per maand komen daar schrijvers en kunstenaars samen om te experimenteren met hasj. Prominente leden zijn: Charles Baudelaire, Victor Hugo en Eugène Delacroix. Onder hen bevindt zich ook Alexandre Dumas.

Met zijn ronde gelaatsvorm, kroeshaar en getinte huidskleur kan Dumas (1802-1870) niet verhullen dat hij voor een kwart neger is. Zijn vader, generaal in het Napoleontische leger, is de zoon van een slavin en een adellijke plantage-eigenaar. Bij de geboorte van Alexandre schrijft hij: 'Gisteren is mijn vrouw in alle vroegte bevallen van een ferme zoon. Hij weegt negen pond en is achttien duim lang. Wanneer hij hierbuiten net zo hard groeit als daarbinnen, dan belooft het nog een aardig figuur te worden. P.S. Ik heb de brief weer geopend om je mede te delen dat de deugniet juist over zijn eigen kop heeft gepist. Een goed voorteken nietwaar?'

Dumas' omvang en brutaliteit nemen gedurende zijn leven alleen maar toe. Hij werkt zich op van klerk tot een van de

grootste toneel- en romanschrijvers van zijn tijd. En een zeer productieve schrijver ook. Van zijn hand verschijnen 646 werken met 4.056 hoofdpersonen, 8.872 secundaire personages en 24.339 figuranten. Soms schrijft hij - terwijl tout Paris in zijn huis aan het feesten is - in drie dagen een roman.

Het geld stroomt binnen, maar wordt net zo hard weer uitgegeven. Dumas heeft vele minnaressen en een aantal bastaardkinderen. De productiviteit moet omhoog. Hij werkt samen met tientallen co-auteurs, die hem herhaaldelijk en tevergeefs voor de rechter slepen om zijn auteursrecht te betwisten. Zijn eerste medewerker is Auguste Maquet, een geschiedenisleraar. Geschiedenis is voor Dumas altijd de spijker geweest waaraan hij zijn verhalen ophangt. Daarbij permitteert hij zich de nodige dichterlijke vrijheid: 'Het is toegestaan dat men de geschiedenis verkracht, als zij maar een kind baart.'

De samenwerking met Maquet levert een aantal grote romans op waaronder - het op feiten gebaseerde - *De Graaf van Monte Cristo*. Het succes van deze - in eerste instantie als krantenfeuilleton gepubliceerde - roman is enorm. Dumas laat

even buiten Parijs een droom- paleis bouwen. Het Château de Monte Cristo. Ernaast laat hij een tuinhuis neerzetten, enigszins ironisch Château d'If gedoopt – naar de gevangenis die in het boek zo'n belangrijke rol speelt. In zijn tuinhuis kan hij zich terugtrekken om te schrijven als in het château weer eens een bruisend feest aan de gang is.

Ondanks zijn succes wordt Dumas door de elite nooit echt voor vol aangezien. Een tijdge- noot schrijft over hem: 'Dumas stamt af van een negerin, het- geen zowel de trekken en het gelaat des kleinzoons, als de eigenschappen van zijn dicht-

kunst te kennen geven. De letterkundige waarde van zijn werken is verschillend; een zede- lijke strekking missen zij geheel. Dumas schrijft zoals een beschaafde neger doen zou, met zinnelijke hartstocht, met sterke kleuren en een duidelijke voorliefde voor het onbeschofte. Zijn helden en heldinnen kennen geen ander doel, dan in genie- tingen te leven; van zedelijke kracht is geen sprake, des te meer van zinnelijke. In zijn werken zweemt altijd het gro- teske; zijn het niet de karakters, dan zijn het de gebeurtenissen; in de regel overschrijden beide bij hem de grenzen welke de dichter gegeven zijn.' Juist deze eigenschappen zorgen dat

Dumas onverminderd populair blijft, getuige de broers de Goncourt: 'Vader Dumas is een toffe jongen en de Fransen zullen hem altijd zo blijven zien. Dit volk is niet bereid iemand au sérieux te nemen die er maar niet in slaagt grondig vervelend te zijn.'

Naarmate hij ouder wordt, taant zijn populariteit. Maar Dumas is zowel letterlijk als figuurlijk niet klein te krijgen. Op vijftienjarige leeftijd begint hij nog een verhouding met de drieëndertig jaar jongere Adah Menken. Ongetwijfeld tot zijn groot genoegen veroorzaakt de in 1867 gepubliceerde foto van het stel veel opschudding.

Hij begint aan een laatste boek: 'Ik wil mijn literaire werk van vijfhonderd delen afsluiten met minstens één kookboek'. Dat wordt *Le Grand Dictionnaire de Cuisine*. De publicatie ervan zal hij niet meer meemaken. Zijn laatste dagen brengt hij door bij zijn zoon in Dieppe. Het enige dat van zijn fortuin over is, zijn twee gouden munten die op tafel liggen. Dumas verzucht: 'Iedereen zegt dat ik altijd zo'n verkwister ben geweest... maar zie hoe verkeerd ik beoordeeld word. Toen ik voor het eerst in Parijs kwam had ik twee Louis d'Or in mijn zak en kijk...ik heb ze nog.'

Costiaan Mesu

Tijdslijn

- 1789** Begin van de **Franse revolutie**.
26 augustus afkondiging van de Verklaring van de **Rechten van de Mens** en van de Burger.
- 1793** **Lodewijk XVI** en **Marie-Antoinette** onthoofd.
Eerste van de zeven **coalitieoorlogen** die Europese mogendheden tot 1815 tegen Frankrijk voerden om de verspreiding van de revolutionaire ideeën tegen te gaan.
- 1798** Veldtocht in **Egypte** onder opperbevel van **Napoleon Bonaparte**.
- 1799** Napoleon als eerste **consul** aan het hoofd van de Franse republiek.
- 1802** **Alexandre Dumas** wordt geboren.
- 1804** Napoleon wordt **Keizer** van Frankrijk.
- 1812** Veldtocht tegen **Rusland**. Van het leger van 600.000 man uit heel Europa blijven er 20.000 over.
- 1813** **Pruisen, Oostenrijk en Rusland** verslaan een nieuw leger van Napoleon bij **Leipzig**, terwijl **Wellington** de laatste Franse troepen op het Iberisch schiereiland verslaat.
- 1814** De Europese coalitie valt Frankrijk binnen. Napoleon wordt verbannen naar **Elba**.
Lodewijk XVIII wordt koning.
- 1815** **Napoleon** verlaat Elba en trekt met een handjevol getrouwen op naar Parijs. Steeds meer troepen sluiten zich bij hem aan. Lodewijk XVIII wijkt uit naar Gent.
20 maart intocht in Parijs. Napoleon is gedurende **Honderd dagen** opnieuw aan het bewind.
18 juni **Slag bij Waterloo**, Napoleons definitieve nederlaag.
28 juni herstel van de monarchie.
- 1821** **Mohammed Ali**, onderkoning van de Turkse sultan in Egypte, verovert Nubië.
- 1824** De reactionaire **Karel X**, broer van de twee laatste Franse koningen bestijgt de troon.
- 1829** Dumas' toneelstuk **Henri III et sa cour** is een succes. Hij zegt zijn baan op en wijdt zich aan het theater.
- 1830** **Julirevolutie** brengt de 'burgerkoning' Louis-Philippe op de troon. Begin van de Julimonarchie.
- 1832** In Parijs heerst **cholera**.
- 1836** Dumas begint **feuilletons** te schrijven.
- 1844** Begin van de publicatie van **De Graaf van Monte Cristo**.
- 1848** De **Februarirevolutie** brengt Louis-Philippe ten val. Een revolutiegolf door heel Europa volgt.

Het mechaniek van Monte Cristo

In *Le comte de Monte Cristo* schildert Dumas in een feest van kleuren de gerechtvaardigde wraak van Edmond Dantès, alias de graaf van Monte Cristo, tegen de achtergrond van de Parijse wereld tijdens de Julimonarchie. Monte Cristo, onmetelijk rijk en erudiet, rekent af met zijn verraders van twintig jaar eerder. Veel hoeft hij niet te doen: het kwaad richt zichzelf te gronde.

Naaistertjes en adellijke dames, beurshandelaren en livrerekenen keken tussen 1844 en 1846 uit naar de nieuwste editie van het *Journal des Débats*: overal werd Dumas' feuilleton verslon-

den. Honderd zestig jaar later wordt de roman – naar men zegt het meest verfilmde boek aller tijden – nog altijd met dezelfde gretigheid gelezen. En dat, terwijl het, om met Umberto Eco te spreken, 'een van de meest *slecht geschreven* romans aller tijden en literaturen'¹ is.

Het geheim van het boek is, naast de vertelkunst van Dumas, de diepe voldoening die Monte Cristo's afrekening geeft. Bijna iedereen kent het verlangen, soms nog jaren na dato, een krenking of onbillijkheid recht te zetten. Menigeen herinnert zich onrecht hem als kind

aangedaan, vaak door volwassenen. Dit patroon ligt ten grondslag aan Dumas' verhaal: Edmond Dantès wordt door krachten die hij niet kan overzien in het ongeluk gestort. Door zijn onuitputtelijk fortuin en zijn geweldige kennis verkrijgt hij de macht, welhaast almacht, die het hem mogelijk maakt zich te wreken. Hij neemt wraak voor ons allemaal.

Het verhaal van Edmond Dantès kan ook gelezen worden als de ontwikkelingsgeschiedenis van de moderne mens. Eén van de eerste dingen die Dantès leert van Pater Faria, de medegevangene aan wie hij zijn

kennis, zijn fortuin en tenslotte zijn vrijheid te danken heeft, is dat de aarde om de zon draait. Dit is het startpunt van zijn 'verlichting', zoals in de geschiedenis Copernicus' ontdekking het begin van de moderne wetenschap markeert. De wetenschap die de mens zijn centrale plaats in Gods schepping ontnemt, maar tegelijkertijd de technologie levert waarmee wij almachtiger en welvarender zijn geworden dan ooit.

Dantès wordt uit zijn traditionele context gelicht. Ook daarin weerspiegelt zijn verhaal de Werdegang van de moderne mens. Hij raakt zijn verleden,

zijn familie kwijt. Het leven dat voor hem klaarligt, met de vaste gegevens van beroep, huwelijk, voortplanting en tenslotte dood, wordt in de war geschopt. Hij wordt sociaal en geografisch mobiel en verruilt een leven op zee voor een leven in de stad. Op zichzelf teruggeworpen, is hij referentieloos. Het belang van zijn bestaan lijkt niet verder te strekken dan zijn eigen leven tussen geboorte en dood. Hij kiest een nieuwe identiteit; als het hem uitkomt zelfs meerdere identiteiten, om zijn doel te bereiken – een vermogen tot rolwisselen dat de moderne, westerse stadsmens tot grote hoogte ontwikkeld heeft.

Tenslotte is Monte Cristo de regisseur van zijn eigen verhaal, zoals wij de regisseur van ons leven zijn. Immers, voorzover het lot – achtergrond, fysieke gesteldheid, aanleg – ons niet in zijn dwingende greep houdt, wordt ons voortdurend gevraagd ons eigen bestaan vorm te geven.

Dumas is zich deze aspecten van zijn roman niet bewust geweest. Maar hij leefde precies in de tijd, waarin de ontwikkeling van de moderne mens zijn beslag kreeg. De verstedelijking, gevolg van de industrialisatie, nam een grote vlucht. De emancipatie, door het humanisme ingeluid, ontwikkelde zich vanaf de Franse revolutie

stormenderhand.

Achtereenvolgens maakten de burger, de arbeider, de slaaf en de vrouw zich vrij en verwierven mondigheid. Een nieuwe omgang met geld kreeg gestalte: geld werd een middel tot autonomie. In de periode van 1789 tot 1848 werd de moderne, westerse mens geboren.

Hoewel de psychologie van zijn personage dun is, laat Dumas zijn held nu en dan in zelfbespiegeling afdalen. Zo stelt Monte Cristo zich de vraag, of hij niet te ver gaat, of het geoorloofd is je de goddelijke almacht aan te meten – een vraag waarmee wij ons anno 2007, bijvoorbeeld in de context van de medische ethiek, met regelmaat geconfronteerd zien.

Een vraag die Dumas hem zorgvuldig *niet* laat stellen, is die naar de ironie van het lot. Het onrecht dat Edmond wordt aangedaan, brengt hem ook zijn voorspoed. Eenmaal uit de gevangenis ontsnapt, ligt de wereld voor hem open. Toch is hij niet in staat de toekomst te omarmen. Hij bijt zich vast in zijn wraak.

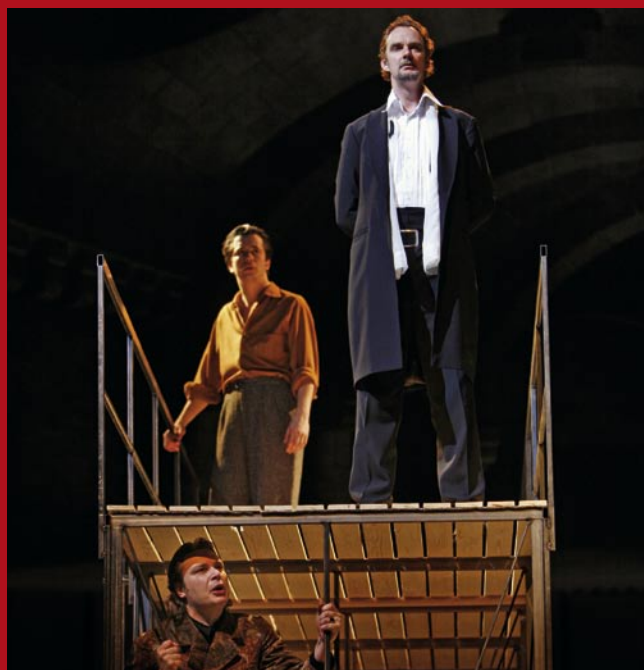
Wij zijn, aan het begin van de 21ste eeuw, zo vrij, zo rijk en zo goed geïnformeerd als nooit tevoren. We hebben nog nooit zoveel rechten gehad als nu. Maar iemand die veel rechten meent te hebben, meent ook

snel dat hem onrecht is aangedaan. De wereld waarin wij leven is van rancune doortrokken. Het lijkt erop, dat een mens er niet goed tegen kan op zichzelf teruggeworpen te zijn, autonoom, voortdurend zelf verantwoordelijk voor de regie van zijn bestaan. Het juk van de vrijheid is een loden last op onze schouders. Wat wij kiezen moet de juiste keuze zijn, maar daarvan zijn we nooit zeker, omdat we weten hoeveel mogelijkheden we onbenut laten. Uit deze afgrond waait de koude wind van het ressentiment. We schuiven de schuld van falen en tegenslag maar al te graag in andermans schoenen.

Het leven te nemen zoals het komt, is ons niet meer gegeven. We verdrinken in alle mogelijkheden; we worden heen en weer geslingerd door twijfel; voortdurende verantwoordelijkheid duwt ons kopje onder. Laten we proberen het hoofd boven water te houden. Laten we proberen ons niet aan het wrakhout van de wrok vast te klampen.

Sophie Kassies

¹ citaat uit zijn liefdevolle bespreking van de roman in de essaybundel *Wat spiegels betreft*, Amsterdam, 1991

Het Nationale Toneel (NT) is één van de grootste Nederlandse toneelgezelschappen, gesubsidieerd door de gemeente Den Haag en het Ministerie van OC&W. De thuisbasis van het NT is de Koninklijke Schouwburg, waar verreweg de meeste voorstellingen gespeeld worden. Het gezelschap reist verder naar de theaters en schouwburgen in het land en speelt daar in grote en kleine zalen. Het NT kenmerkt zich door een grote diversiteit in repertoirekeuze. Het gezelschap brengt nieuw repertoire en de grote verhalen uit de toneelgeschiedenis.

Actuele informatie en achtergronden over onze voorstellingen vindt u op www.nationaletoneel.nl

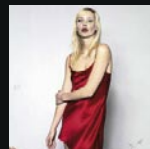
Wilt u op de hoogte gehouden worden van de voorstellingen van het Nationale Toneel? Stuur dan een mail naar info@nationaletoneel.nl

De Graaf van Monte Cristo wordt gespeeld in:

20.03 t/m 24.03 & 28.03 t/m 01.04 **Den Haag** | 04.04 t/m 07.04 **Arnhem** | 11.04 t/m 14.04 **Utrecht** | 19.04 t/m 22.04 **Rotterdam** | 25.04 t/m 28.04 **Breda** | 02.05 t/m 05.05 **Amsterdam** | 09.05 t/m 12.05 **Leeuwarden** | 16.05 t/m 19.05 **Maastricht** | 23.05 t/m 26.05 **Groningen** | 30.05 t/m 02.06 **Eindhoven** | 06.06 t/m 09.06 **Den Haag**

De Graaf van Monte Cristo is onderdeel van Topstukken. Meer informatie vindt u op www.topstukken.nl

Bij *De Graaf van Monte Cristo* is in beperkte oplage een tekstboekje verschenen met de bewerking van Sophie Kassies. Wilt u dit boekje ontvangen, maak dan €8,50 (bedrag inclusief verzendkosten) over op bankrekening 667265988, t.n.v. het Nationale Toneel te Den Haag, onder vermelding van uw naam, adres en woonplaats. Vermeld tevens de tekst 'Monte Cristo'. Na binnenkomst van uw betaling wordt het tekstboekje u zo spoedig mogelijk toegezonden.

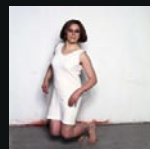

Closer (1997)

Non-stop op liefdesavontuur

Van Patrick Marber | Regie Antoine Uitdehaag

Première 23.09.2006 | Landelijke tournee t/m 23.12.2006

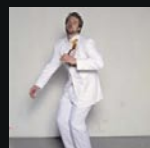

Drakengebroed (2006)

De dochters van Ulrike Meinhof

Van Gerardjan Rijnders | Regie Ivar van Urk

Première 30.09.2006 | Landelijke tournee t/m 02.12.2006

Othello (1604)

In de waanzin noemt men liefde haat

Van William Shakespeare | Regie Johan Doesburg

Première 28.10.2006 | Landelijke tournee t/m 20.01.2007

coproductie met
**ANNETTE
SPELT**

Maria Stuart (1801)

Marteling en majesteit

Van Friedrich Schiller | Regie Erik Vos

Première 16.11.2006 | Landelijke tournee t/m 13.01.2007

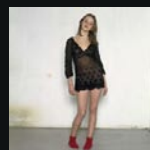

Phaedra's Love (1996)

Wanhopige liefde en tedere wreedheid

Van Sarah Kane | Regie Susanne Kennedy

Première 20.01.2007 | Landelijke tournee t/m 17.03.2007

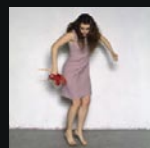

Blackbird (2005)

'Ik haat het leven dat ik heb geleid'

Van David Harrower | Regie Maaike van Langen

Première 17.02.2007 | Landelijke tournee t/m 08.04.2007

Heksenjacht (1953)

In de greep van de waanzin

Van Arthur Miller | Regie Franz Marijnen

Première 03.03.2007 | Landelijke tournee t/m 19.05.2007

De Graaf van Monte Cristo (1845)

Weelde en wraakzucht

Naar Alexandre Dumas | Regie Johan Doesburg

Première 24.03.2007 | Landelijke tournee t/m 09.06.2007

www.nationaletoneel.nl

Colofon **Uitgave** het Nationale Toneel maart 2007 | **Ontwerp** 2D3D, Den Haag | **Druk** Ando bv, Den Haag | **Redactie** Sophie Kassies, Costiaan Mesu | **Eindredactie** Dieke van der Spek, Maria Uitdehaag | **Fotografie** Leo van Velzen

het Nationale Toneel | Postbus 11588 | 2502 AN Den Haag | T 070 3181444 | F 070 3181487 |
E info@nationaletoneel.nl | het Nationale Toneel ontvangt subsidie van de Gemeente Den Haag
& het Ministerie van OC&W | Voor onderwijsactiviteiten bij onze voorstellingen kijk op
www.nationaletoneel.nl/tribune